

4

მუთხეკოხელოთუვის

სულაკაურის
ბავშვთა ცენტრი

ნინო გორდეჯანიანი • თინათინ კუსინიანი

ქართული ენა

გრამატიკა და მართლწერა

ნამდვილი და მოგონილი ამბები

სარჩევი

მჟღერი და ყრუ თანხმოვნები.....	4
არსებითი სახელი	6
არსებითი სახელის რიცხვი	8
სიმრავლის აღმნიშვნელი სიტყვები.....	10
არსებითი სახელის ბრუნება	12
არსებითი სახელის კვეცა.....	14
არსებითი სახელის კუმშვა.....	16
კუმშვად-კვეცადი სახელები.....	18
საკუთარი სახელები.....	20
-დან თუ -გან?	21
ზმნა	22
ზმნის უღლება	24
ზმნა და არსებითი სახელი	26
ზმნის წინა მარცვალი	28
ზმნა და ახლანდელი დრო	30
ანმყო, წარსული და მომავალი	32
რიცხვში მონაცვლე ზმნები.....	34
რიცხვითი სახელი.....	36
ზედსართავი სახელი.....	38
სიტყვის შერჩევა.....	40
ზედსართავისა და არსებითი სახელების ბრუნება	42
ზმნა და ზმნიზედა	44
ნაცვალსახელი.....	46
თხრობითი და კითხვითი წინადადებები	48
დახლის ნიშანი	50

მულერი და ყრუ თანხმობენ

გარკვევით გამოთქვი შემდეგი სიტყვები: **ვსნავლობ**,
ვთამაშობ,
მარტივად,
რთულად.

ახლა ცალკე წარმოთქვი ბგერა **ბ**. შემდეგ წარმოთქვი ბგერა **ფ**.

რომელი ჟღერს უფრო ძლიერად, **ბ** თუ **ფ**?

ჯერ გამოთქვი ბგერა **დ**, შემდეგ გამოთქვი – **თ**. ამათ შორის რომელი უფრო ძლიერად ჟღერს?

ბ და **დ** ძლიერად ჟღერს, მათ მჟღერი თანხმობენი ჰქვია.

ფ და **თ** ყრუდ ისმის. მათ ყრუ თანხმობენი ეწოდება.

ბგერა **გ**-სა და **ქ**-ს შორის რა განსხვავებაა?

ერთად გამოთქვი მჟღერი და ყრუ თანხმობენი:

ბ – **ფ**

დ – **თ**

გ – **ქ**

დაიმახსოვრე: თუ მჟღერ ბგერებს მკვეთრად არ გამოვთქვამთ, ყრუ ბგერებს დაემსგავსება.

1. გააგრძელე ნიმუშის მიხედვით:

ძველი - ძველად

ფრთხილი - _____

ნაზი - _____

ცუდი - _____

ლამაზი - _____

უშნო - _____

უხეში - _____

კეთილი - _____

ამაყი - _____

ხშირი - _____

იშვიათი - _____

თბილი - _____

სწორად შეასრულე დავალება? გადაამოწმეთ კლასში და შემდეგ მკაფიოდ წაიკითხეთ გასწორებული სიტყვები.

2. ქვემოთ მოცემული სიტყვებით შეადგინე წინადადებები:

- ვმეცადინეობ, ვუყურებ, ვდებ, ვამაყობ, ვუამბობ

---

3. ქვემოთ მოცემულ წინადადებებში მონიშნულია შეცდომები. სწორად გადაწერე ეს წინადადებები:

- ა) დღეს კარგ ხასიათზე ვარ და ხშირად ვხუმროფ.
- ბ) ბიჭმა მეგობრულათ გაიღიმა და გულთბილათ დაგვემშვიდობა.
- გ) ალბად სახლში არ მისულა, თორემ აუცილებლათ დარეკავდა.

არსებითი სახელი

ქვემოთ მოცემულ წინადადებაში დააკვირდი არსებით სახელებს და აღნიშნე, სულიერია თუ უსულო:

„რა დაუშავა **კრუხმა ქორს**, რომ **წინილებს** სტაცებს?“

ახლა ამ წინადადებაებს დააკვირდი:

ბიჭი **ლოდზე** შედგა.

მუხასთან **კვიცი** ბალახობს.

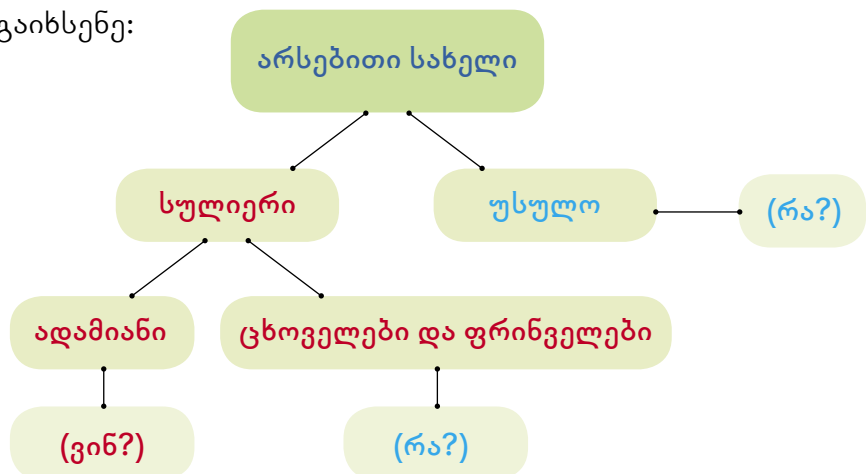
რით განსხვავდება **ლოდი** და **ბიჭი**? **მუხა** და **კვიცი**?

ლოდი არის უსულო, **ბიჭი** – სულიერი;

მუხა – უსულო, **კვიცი** – სულიერი.

ლოდზე ვინ შედგა? **მუხასთან** რა მოჩანს?

გაიხსენე:

1. ცხრილში გაანაწილე ჩამოთვლილი არსებითი სახელები. თითოეულს მიუწერე შესაბამისი კითხვა:

- მინისტრი, ხელმძღვანელი, ღრუბელი, ამინდი, თავადი, ბულბული

სულიერი	უსულო
მინისტრი (ვინ?)	

2. წაიკითხე ნაწყვეტი და ხაზი გაუსვი არსებით სახელებს, რომელთაც დაესმის კითხვა „რა?“

„ეს გახლდათ თეთრი კურდღელი, რომელიც ნელ-ნელა მოცანცალებდა და შეშფოთებით აცეცებდა თვალებს, თითქოს რაღაცა დაეკარგაო. ელისმა გაიგონა მისი ბუტბუტი:

- ვაი, ჩემს საბრალო თათებს! ვაი, ჩემს ძვირფას ქურქსა და ულვაშებს! სიკვდილით დასჯა არ ამცდება! ეს ისევე ნაღია, როგორც ის, რომ მე ყურცქვიტა ვარ! სად უნდა დამვარდნოდა, ვერ გამიგია!

ელისი უცებ მიხვდა, რომ იგი თავის მარაოსა და თეთრ ხელთათმანებს დაეძებდა და ვინაიდან ძალიან გულკეთილი ბავშვი იყო, თვითონაც დაუნყო ძებნა. მაგრამ ვერსად მიაგნო...“

3. ამოიწერე ხაზგასმული არსებითი სახელები და გვერდით მიუწერე, სულიერია თუ უსულო:

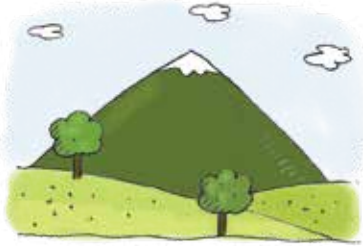

არსებითი სახელის რიცხვი

დააკვირდი ნახატებს და წაიკითხე მინაწერი:

მხოლოდ ერთი მთა

მთე**ბ**ი

ერთი ტყვე

ტყვე**ე**ბი

რომელი ასოები დაემატა ერთზე მეტს ერთისგან გასარჩევად?

დაიმახსოვრე: არსებით სახელებში **-ებ** მრავლობითი რიცხვის ნიშანია.

ძველ ქართულ ენაში კი მრავლობით რიცხვს **-6** (ნარი) აღნიშნავდა.

ლრუბელი

ლრუბელნი

მრავლობითი რიცხვის ნიშანი **-6** (ნარი) დღესაც შემონახულია ჩვენს ენაში.
დააკვირდი: მთანი მაღალნი – მაღალი მთე**ბ**ი.

1. მიუწერე თანამედროვე მრავლობითის ფორმები:

ბუდე - ბუდეები

მებალე - _____

ხე - _____

მეზვრე - _____

ღლე - _____

მექოთნე - _____

ბაღე - _____

მევახშე - _____

თუ რომელიმე სიტყვის მნიშვნელობა არ იცის, მოძებნე განმარტებით ლექსიკონში.

2. წაიკითხე ნაწყვეტი და ხაზი გაუსვი მრავლობით რიცხვში მოცემულ არსებით სახლებს:

„- ვინძლო, შვილებო, კარგად ისწავლოთ, კარგი ბიჭები გამოხვიდეთ და, მანამ თქვენი დედა, ქეთევანი, ცოცხალია, თქვენ არათფერი დაგაკლდებათ. აბა, ნახეთ ახლა, რა საჩუქრები მაქვს თქვენთვის!

ამ სიტყვებით დედამ მოიტანა დიდი ბოხჩა და იქიდან თითო-თითოდ გადმოგვინყო ჩვენი ქალაქში ყოფნის დროს შეკერილი ტანისამოსი: ლურჯი ჩოხები, წითელი ფარჩის ახალუხები, შავი წულეები და თეთრი ფათახები.

ახლა კი სულ გადავირიეთ სიხარულით, დავიგაცუთ თითო-თითოდ ეს ჩვენი ძვირფასი ჩასაცმელი და გიყვებით მოვირბინეთ ოთახები. სად იყო მოთმენა გათენებამდი! ერთმა ჩუსტის ჩაცმა დაინყო, მეორემ ქუდი ჩამოიჩეჩა თავზე, მესამემ ახალუხი გაინყო წელში, ერთი სიტყვით, დიდი ვაი-ვაგლა-ხითლა მოახერხა დედაჩემმა ჩვენი დამშვიდება და ლოგინში ჩანვენა.“

3. ამოიწერე ხაზგასმული არსებითი სახელები და გვერდით მიუწერე მხოლოდითი რიცხვის ფორმები: _____

სიმრავლის აღნიშვნელი სიტყვები

ყურადღებით წაიკითხე წინადადებები:

1. მხნე და დაულალავმა მეფემ **უამრავი ეკლესია** და **მონასტერი** ააშენა.
2. ამ უღრან ტყეში **მრავალი ნადირი** ბუდობდა.

რა შენიშნე?

გაიხსენე სიტყვები:

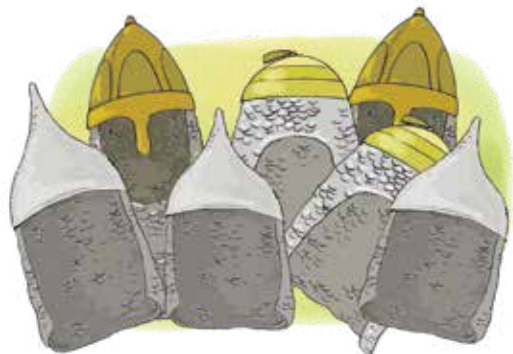
ბევრი, მრავალი, უამრავი, უთვალავი, ურიცხვი, აუარებელი, ყველა, უკლებლივ ყველა...

რადგან ეს სიტყვები ერთზე მეტს ისედაც აღნიშნავს, მათთან არსებით სახელს ნიშანი **ებ** აღარ სჭირდება:

დააკვირდი:

ურიცხვი მებრძოლი

აუარებელი ჩაჩქანი

დაიმახსოვრე:

ამავე წესს ემორჩილება ეს სიტყვებიც: **ცოტა, რამდენიმე, სხვა-დასხვა, ზოგი და ზოგიერთი:**

ცოტა ფურცელი; რამდენიმე კალამი; სხვადასხვა ფერი;
ზოგიერთი სურათი.

1. მოცემულ სიტყვებს შეურჩიე არსებითი სახელები:

ბევრი თხილი

ცოტა _____

მრავალი _____

რამდენიმე _____

უთვალავი _____

სხვადასხვა _____

ურიცხვი _____

ზოგიერთი _____

ყველა _____

უამრავი _____

2. შეურჩიე სიმრავლის გამომხატველი სიტყვები:

სხვადასხვა _____ ხალხი

_____ ყვავილი

_____ მეგობარი

_____ თაიგული

_____ ადამიანი

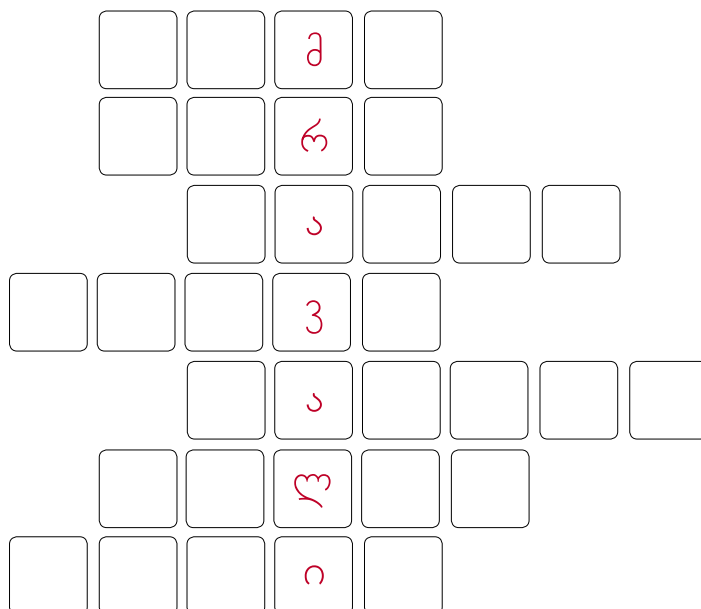
_____ ფრინველი

3. გამოიცანი სიტყვები და შეავსე კროსვორდი:

ა) ბევრი ცხენი, ანუ რ...; ბ) ბევრი ცხვარი, ანუ...; გ) ბევრი ადამიანი, ანუ...

დ) ბევრი მგაცებელი, ანუ...; ე) ბევრი საქონელი, ანუ...; ვ) ბევრი ღორი, ანუ...

ზ) ბევრი მეომარი, ანუ...

არსებითი სახელის ბრუნება

დააკვირდი ქვემოთ ჩამონერილ წინადადებებს:

არწივი ყველა ფრინველის მეფედ ითვლება.

არწივს საცხოვრებლად მთიანი ადგილები უყვარს.

არწივის ხმით გულგახეთქილი ფრინველები აქეთ-იქით იფანტებიან.

როგორც ხედავ, სიტყვას **არწივი** ყველა წინადადებაში სხვადასხვა დაბოლოება აქვს.

გაიხსენე, რა ჰქვია არსებითი სახელის ასე ცვლილებას? (ბრუნება)

ქართულ ენაში შვიდი ბრუნვაა. ვნახოთ, როგორ იცვლის დაბოლოებას **არწივი** შვიდივე ბრუნვაში:

1. სახელობითი

არწივი ძლიერი ფრინველია.

2. მოთხრობითი

არწივმა ცაში შეინავარდა.

3. მიცემითი

არწივს ფრინველების მეფეს უწოდებენ.

4. ნათესაობითი

არწივის თვალებს რა დაემალება!

5. მოქმედებითი

არწივით ამაყობენ მთაში მცხოვრებნი.

6. ვითარებითი

არწივად ყოფნას ყველა ფრინველი ისურვებდა.

7. წოდებითი

არწივო, მზესთან აფრინდი!

სიტყვას **არწივი** შვიდივე ბრუნვაში შესაბამისი ბრუნვის ნიშანი დავმატა.

1. არსებითი სახელის ფორმას მიუწერე შესაბამისი ბრუნვის სახელი:

ქალმა (მოთხრობითი)	გულით _____
ქალაქმა _____	გული _____
თავი _____	მეგობარს _____
მეგობრად _____	ქალად _____
ღრუბელს _____	ღრუბელო _____

2. აბრუნე ქვემოთ მოცემული არსებითი სახელები:

- ფრინველი, ბრჭყალი, ბუმბული

სახელობითი	ფრინველი	ბრჭყალი	ბუმბული
მოთხრობითი	ფრინველმა		
მიცემითი			
ნათესაობითი			
მოქმედებითი			
ვითარებითი			
წოდებითი			

3. ფრჩხილებში მოცემული არსებითი სახელები ჩანერგე სწორი ფორმით:

„ბიჭის გასაკვირად, _____ (გამყიდველი) წინ და უკან სიარული არ დაუნყია, პირდაპირ ღერეთნის ბოლოსკენ წავიდა, შემდეგ მარჯვნივ გაუხვია და _____ (ლიფტი) ღილაკს მიაჭირა თითი. გრინკოს უცნაურად მოეჩვენა, რომ _____ (გამყიდველი) მინცდამაინც ამ ლიფტზე შეაჩერა არჩევანი, მაშინ, როცა ორი ლიფტი მანამდეც შეხვდათ. გრინკოს არასოდეს ენახა ასეთი რამ - მთელ კედელზე _____ (ღილაკი) იყო, ერთიდან ორასამდე დანომრილი. „ნუთუ ეს შენობა ორასსართულიანია?! შეუძლებელია. ალბათ რამე სამართავი მონყობილობაა“, - გაითიქრა გულში.“